

KELTAMAJAVANKAALIN TUNNISTAMINEN JA TORJUNTA

Keltamajavankaalin (gul skunkkalla, American skunkcabbage) tieteellinen nimi on *Lysichiton americanus*. Sen sukuinen valkomajavankaali on nimeltään *Lysichiton camtschatcensis*. Kummatkin ovat perennoja ja kuuluvat vehkakasveihin. Toistaiseksi vain keltamajavankaali kuuluu koko EU:n alueella kiellettyjen kasvien listalle. Nämä kaksi kasvia voivat kuitenkin risteytyä saaden nimen *Lysichiton x hortensis*. Siksi valkomajavankaalinkin käytössä ja myynnissä on varovaisuusperiaate hyvä huomioida.

Kasvupaikka

Keltamajavankaalia kasvaa istutettuna arboretumeissa ja kasvitieteellisissä puutarhoissa. Yksityisten puutarhojen ja julkisten istutusten määrä ei ole tiedossa. Luonnossa sitä tavataan sekä istutettuna että puutarhakarkulaisena. Yksityiseltä maalta toiselle ja mm. luonnonsuojelualueelle leviäminen on myös todettu useasti. Yksi todennäköinen leviämistapa on kottikärryt, eli puutarhajätteen asiaton käsittely viemällä sitä maastoon. Pihalla tai muuten rajatuissa olosuhteissa kasvava kasvi päätyy näin luontoon.

Keltamajavankaali kasvaa aina kosteissa olosuhteissa, maaperän ja valoisuuden suhteen se ei ole vaateliias. Virtavesien varret ovat sille omiaan, se voi kasvaa myös vedessä. Suot, kosteikot ja rantalehdot järvien ja meren rannoilla sopivat sille mainiosti. Monet näistä luontotyypeistä ja niiden kasveista ovat Suomessa uhanalaisia.

Keltamajavankaali levitessään on uhka luonnon monimuotoisuudelle, siksi sen ”maahantuonti, kasvatus, myynti ja muu hallussapito sekä ympäristöön päästäminen on kielletty” koko EU:n alueella.

Kasvin tunnistaminen

Lehdet ja juuri

Ensimmäiset kolmesta kuuteen vuotta itämisestään keltamajavankaali kasvattaa yhdestä lehtiruusukkeesta suurikokoiset, jopa metrin korkuiset lehdet. Ruokakasveista lehti muistuttaa ehkä eniten mangoldia tai romano-salaattia, muista viljelykasveista tupakkaa. Yhden ruusukkeen lehdet voivat peittää jopa neliömetrin alan. Lehtiruoti on varsin tukeva. Lehdet ovat nahkeat, karvattomat ja hieman kiiltävät. Lehtien koko kasvaa vuosi vuodelta, samoin vahvistuu juuri. Kun lehtiä vetää tyvestä, lehdet irtoavat ja juuri jää maahan.

Paksu juuri saattaa kasvaa jopa 40 senttimetrin syvyyteen, joten juuri on tukevasti maassa kiinni. Juuri ohenee alaspäin ja katkeaa kaivettaessa hämmästyttävän helposti. Kun osa juuresta jää maahan, kasvi versoosiitä uudelleen, myös veden alla. Pääjuuren ympärille kasvaa sivujuuria, joista kasvi ei verso uudelleen, mikäli ne eivät saa valoa. Juuri talvehtii ongelmitta. Keltamajavankaali kestää jopa 15 asteen pakkasen sekä korkeaa ilmanalaa.

Puikulakukinto, marjat ja siemenet

Noin viidentenä kasvuvuotenaan keltamajavankaali aloittaa kukinnan. Huhti-toukokuussa lehtiruusukkeesta nousee ensin varsi ja sen päässä oleva puikulakukinto. Kukintovarsia kehittyy yleensä yhdestä kahteen, jopa neljä. Kukinto varsineen voi kasvaa liki puolen metrin korkuiseksi. Puikula saa suojakseen keltaisen suojuslehden, joka tekee kasvusta helposti havaittavan ja varsin houkuttelevan kasviharrastajille. Yhteen puikulaan tulee keltavihreitä emi- ja hedekukintoja, myös kaksineuvoiset kukat ovat mahdollisia. Kasvi on hyönteispölytteinen.

Kukista kehittyy vihreitä marjoja, joita voi muodostua satoja. Yksi kasvi voi tuottaa jopa 2 400 siementä. Kun kukinnan siemenet alkavat kypsyä, puikula ja sen varsi kaartuu maata tai vettä kohti. Siitä marjojen ja siementen onkin helppo levitä maaperään ja veteen. Euroopassa eläinten ei tiedetä levittävän marjoja ja siemeniä.

Keltamajavankaali on perenna, vanhimmat maailmalla tavatut yksilöt ovat jopa 80-vuotiaita. Siemenet voivat säilyä siemenpankissa lähes kymmenen vuotta itämiskykyisenä. Keltamajavankaali tunnetaan useilla kielillä ”haisukaalina” (skunkkalla), aivan aiheesta. Kasvin haju muistuttaa vahvasti haisunäädän jättämää hajua. Monet samoilla kasvupaikoilla viihtyvät vehkat kuuluvat luonnonvaraisiin kasveihimme ja ne on syytä tunnistaa erikseen.

Kasvin poistaminen

Kasvupaikkansa ja kasvutapansa vuoksi kasvin poistaminen on haastavaa. Koska

keltamajavankaalit kasvavat luontoon levinneinä tai istutettuina kosteissa olosuhteissa, useimmiten vesistöjen varrella, ei kemiallinen torjunta esimerkiksi glyfosaatilla tai vastaavalla torjunta-aineella tule kysymykseen.

Kasvustojen torjunta alkaa keväisin kukintojen poistolla, jotta siementen tuotanto ehtyy. Kukkavarsia saattaa kehittyä useita ja hieman eri tahdissa. Säkitä kukkavarret ja vie ne varmaan paikkaan poltettavaksi esim. sekajätteenä.

Kasvit kaivetaan maasta mahdollisimman pitkälle juurineen. Ensimmäisenä tulee poistaa kukkivat kasvit vesistön yläjuoksulla, mikäli kaikkia kasveja ei voida poistaa yhden kesän aikana. Tällöin kyseessä voi olla useiden satojen kasviyksilöiden esiintymä.

Kun kasvupaikka on virtaavan veden äärellä, on huomattava työturvallisuuskysymykset. Kaivettaessa kasvi voi myös karata kaivajan käsistä ja juurtua uudelleen alajuoksulla. Irtoava maa-aines sumentaa veden alajuoksulla, joten poistaminen saattaa kannattaa aloittaa kunakin päivänä alajuoksulta. Kun juurta kaivaa pistolapiolla märissä olosuhteissa, täyttyy kaivuukuoppa nopeasti vedellä ja mudalla, jolloin mahdollisesti katkenneen juuren löytäminen on jokseenkin mahdotonta. Myös talikkoa kannattaa kokeilla kasvia kiertäen, jos juuren saa näin maasta irti sitä katkaisematta. Varhain keväällä pienten 1-2 vuotisten kasvien kaivamiseen voi käyttää istutuskauhaa tai vastaavaa.

Jos kasvupaikalla ei ole ihmisliikettä ja paikkaa sen muuten sallii, voi poistetut kasvit jättää avoimelle paikalle levälleen kuivumaan. Tästä on toki sovittava maanomistajan kanssa. Älä ota riskiä, että ohikulkija noukkii vielä elinvoimaisen taimen mukaansa. Huomioi myös alueella mahdollisesti liikkuvat eläimet. Kosteassa maastossa juuri tai juurenpalat voivat aloittaa kasvun uudelleen. Samoin maapaakkuun jäänyt juuri.

Muussa tapauksessa kompostoi kasvit ja rikutut juuret suljetussa kompostissa. Voit myös säkittää kasvit ja säilyttää niitä hapettomassa ja valottomassa säkissä, kunnes ne mädäntyvät. Mikäli kunnan jätehuoltomääräykset sallivat, voit toimittaa kasvit ja kasvinosat polttoon. Harkitse aina siementen levittämisen riski, jos siirät kasveja tai maata.

Ensimmäisen vuoden siementaimet kannattaa vetää rauhallisesti maasta, jotta koko juuri seuraa mukana. Kasveja saattaa joutua irroittamaan ensin kevyesti istutuskauhalla tai käsiharalla. Aloita siementaimien kasvupaikan laidalta, jotta et tallo kasveja. Tätä jatketaan useita vuosia, kunnes kaikki kasvupaikan kasvit on poistettu. Pienet taimet on helppo kuivata, mädättää tai kompostoida.

Kukin kasvupaikka puhdistetaan siementaimista kolmesti kasvukauden aikana niin kauan kuin siemenpankista uusia kasveja nousee. Nykyisissä ilmasto-olosuhteissa keltamajavankaalin siemenet säilyvät maaperässä jopa lähes kymmenen vuotta. Kun olet varma, että vuonna X kasvi siemensi viimeisen kerran, on seuranta syytä jatkaa kymmenen vuotta tuloksen varmistamiseksi. Työn päätteeksi muista puhdistaa työkalut ja jalkineesi, jotta et levitä siemeniä mukanas.

Keltamajavankaalin torjunta on fyysisesti raskasta työtä eikä pyykinpesulta voi välttyä. Mutta kyllä sen taltutettua saa.

Teksti ja valokuvat: Tiina Tikkanen. Kiitos kommentteista Esa Ervasti

Lähteet:

Vieraslajiportaali:<http://www.vieraslajit.fi/lajit/MX.41389/show> viitattu 28.6.2019

Nobanis-tietokanta:<https://www.nobanis.org/globalassets/speciesinfo/1/lysichiton-americanus/lysichiton-americanus.pdf> , viitattu 28.6.2019

Eppo Global Database:<https://gd.eppo.int/taxon/LSYAM/documents> viitattu 28.6.2019

VieKas LIFE (2018–2023) on Suomen luonnonsuojeluliiton koordinoima haitallisten vieraslajien kartoitukseen, torjuntaan ja tietoisuuden levittämiseen keskittyvä hanke. MMM ja YM osarahoittavat VieKas-LIFE hanketta.

Life on Euroopan unionin rahoitusjärjestelmä, jonka tarkoituksena on kehittää yhteistä ympäristöpolitiikkaa ja lainsäädäntöä tukemalla luonnonsuojelu- ja ympäristöhankkeita eri puolilla Eurooppaa. Life on Finvasive LIFE – hankkeen osarahoittaja.

Tämän julkaisun sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eivätkä kansalliset osarahoittajat, Euroopan komissio tai EASME ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.

Suomen luonnonsuojeluliitto